



ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ



Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014



**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

9. Агафонов Ю.А., Визнер С.В., Самыгин С.И., Шилов С.И., Щербакова Л.И. Основы политологии: Учебное пособие. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – с. 233-247
10. Политология для юристов: Курс лекций / Под ред. проф. Н.И. Матузова и проф. А.В. Малько. – М.: Юрист, 2002. С. 630-632
11. Политическая система: вопросы демократии и самоуправления. М.: 1988. С. 77
12. Sniderman P.M. Personality and Democratic Politics. Berkeley (Calif.), 1975. P. 306-308
13. Ковалевский П.И. Психиатрические эскизы из истории // Диалог, 1991 – 1993
14. Lasswell H. Psychopatology and Politics. Chicago, 1931
15. Тесленко А.Н. Педагогика и психология социализации личности: Учебное пособие нового поколения. – Астана: ЕАГИ, 2011. – с. 144

УДК 134:45

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ПӘНДЕРДІ КРЕДИТТІК БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ТИІМДІЛІГІ

Сейтенова Бекзат Күзербайқызы

bekzat-seitenova@mail.ru

Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті «Педагогика және психология»
мамандығының 2-курс магистранты, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – п.ғ.к., С. Қ. Қожаева

Еліміздің Президенті Н. А. Назарбаев жыл сайынғы Қазақстан халқына Жолдауларында әлеуметтік-мәнді бағдарламаларға, соның ішінде білім сапасын арттыруға аса айрықша көңіл аударып отырады. 2014 жылғы 14 қаңтарда Елбасы Қазақстан халқына кезекті Жолдауын арнады. Мемлекет басшысының Жолдауы – бірнеше бағытқа бөлінген кешенді жоспарлардың жиынтығы. Жолдаудың бірінші бөлімі алдыңғы қатарлы 30 мемлекеттің тізіміне ену мәселесіне бағытталды. Мұндағы басты күш экономикаға тиесілі. Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының жұмыс барысын елімізге енгізіп, жалпы ішкі өнімнің көрсеткішін жыл сайын 4 пайызға арттыру қажет. Инвестиция көзін екі есеге көбейтіп, ғылыми жобаларды қаржыландыруды 3 пайызға арттыруымыз тиіс. Мұның өзі білім мен ғылымға көп назар аудару [1].

Қазіргі біздің өмір сүріп отырған қоғамға өз бетімен, шығармашылықпен құлшына жұмыс істейтін, еркін де кеңінен ойлайтын, өздігінен алдына мақсат қойып және оған жетудің әдіс-тәсілін шығармашылықпен анықтап және қолдана алатын кәсіби-маманның тұлғасы керек. Мұндай тұлғаның дамуына бағытталған білім берудің негізі болып тұлғаның өздігінен білім алу, өзін-өзі тәрбиелеу, өзін жетілдіру үрдісі жатады. Ол кредиттік оқыту жүйесі арқылы жүзеге асады. Білім берудің кредиттік жүйесіне көшуімен байланысты студенттердің шығармашылық әрекетін, білімді өздігінен ізденіс арқылы табудың жолын, жалпы педагогикалық принциптерді басшылыққа алу біліктіліктерін көтеру мәселесі қойылып отырғандықтан, білім беруді ұйымдастырушы оқытушы мен білім алушы студенттер арасындағы қарым-қатынас мүлдем басқаша жаңа деңгейге көтерілді. Осы бағытта оқыту әдістері мен оқу әрекеттері түрленіп, өзіндік жұмыстың құрылымы да, мазмұны да, оны ұйымдастырудың мақсаты да кешенді түрде кредиттік білім беру жүйесіне өзгертілді.

Кредиттік оқыту жүйесінің дәстүрлі «сызықты» оқыту жүйесінен ерекшеліктері:

– дәстүрлі жүйеде оқытудың мақсаты ақпарат пен нақты білім беру болса, жаңа жүйеде нақты білімнің негізінде шешім қабылдай білу дағдыларын дамыту, яғни шығармашылық әрекет пен өздігінен танып-білуді және кәсіби құзіреттілігін қалыптастыру;

– білім алушылардың оқу жоспарындағы пәндерді таңдаудағы көп еркіндігі, әр студенттің өз жеке оқу жоспарын жасауға тікелей өзі қатысуы, оқыту бағдарла масының икемділігі және таңдау курстарының көптігі;

– студенттердің оқытушыларды таңдаудағы еркіндігі;

– негізгі білім көлемі өздік жұмыстың үлесіне тиіп, оған міндетті түрде бақылау жасалынуы, өздік жұмыста білім алдын-ала игеріледі, алынған білімді түзету, тереңдету, бекіту, білімді дағдыға айналдыру жұмыстары оқытушы қатысуымен жүретін аудиориялық сабақтарда жүргізілуі;

– «студент-оқытушы» қарым-қатынасының «субъект-субъект» болып өзгеріп, оқытушының ұйымдастырушылық және қосалқы рөл атқаруы;

– студенттерге пән таңдауда, оқу траекториясын таңдауда көмектесетін академиялық консультанттардың енуі;

– оқу үрдісін ұйымдастыруда факультеттердің еркіндігі, оқу үрдісін қажетті әдістемелік материалдармен (баспа және электронды) қамтамасыз ету қажеттігі;

– әр студенттің эдвайзер көмегімен оқу пәндерін меңгеру үшін білім беру траекториясын таңдау арқылы оқытудың жекелендіруі;

– студенттің өздік жұмысының (СӨЖ) үлесінің артуы, оның оқытушы қатысуынсыз жүргізілетін СӨЖ және оқытушы жетекшілігімен жүргізілетін студенттің өздік жұмысы (ОСӨЖ) болып бөлінуі;

– игерген білім сапасының емтиханда бағаланып, сынақтың болмауы;

– оқу уәждемесінің артуы, шетелде оқу мүмкіндігі, академиялық мойындау кепілдігі;

– оқу пәндерін студенттердің меңгеруін бағалау үшін міндетті түрде балдық-рейтингтік жүйенің қолданылуы;

– оқытуда интерактивті әдістердің кеңінен қолдану мүмкіндігі;

– кез келген ұлттық білім беру жүйесімен сәйкес келуі, дипломдардың жалпыевропалық дипломдарға сәйкес келуі [2, 13 б].

Бұл жүйенің ескі жүйе алдындағы басымдықтары баспа беттерінде айтылып, ғылыми-тәжірибелік конференция, семинар-кеңестерде қызу талқыланып жетілдіру жолдары қарастырылуда.

Кредиттік оқыту жүйесі оқу үрдісінде студент пен оқытушы арасында жаңа байланыс қалыптастырып, студенттің әр оқу пәні бойынша жеке дайындығына көп уақыт бөліп, оқу үдерісіне белсенді түрде қатысуын талап етеді. Оқытушы студенттерге қажетті оқу материалдарын іздеп тауып, оны саралап іс жүзінде пайдалана білуге бағыттаушы маман ретінде оқу үдерісін басқарады. Сондықтан кредиттік оқыту формасы оқытушылардан оқу пәнін жүргізуге деген жауапкершіліктері мен біліктіліктерін арттыруды, шығармашылықпен жұмыс жасай білуін және педагогикалық қызметті сапалы атқаруды талап етеді.

Біз бұл мақаламызда өзіміздің іс-тәжірибеміз нәтижесінде жинақталған педагогикалық пәндерді кредиттік оқыту жүйесінде оқытудың ерекшеліктері мен тиімділігін қарастырмақшымыз.

Ұлттық білім берудің оқу бағдарламаларын халықаралық тану, білім беру ұйымдарының білім алушылары мен оқытушыларының ұтқырлығын қамтамасыз ету, сондай-ақ білім беру сапасын арттыру және білім берудің барлық деңгейлерінің сабақтастығын қамтамасыз ету үшін білім беру ұйымдарында бірыңғай кредиттік оқыту технологиясы іске асырылады.

Кредиттік оқыту технологиясы білім алушы мен оқытушының оқу жұмысы көлемінің біріздендірілген өлшем бірлігі ретінде кредитті қолдану арқылы, білім алушының пәндерді таңдауы және реттілікпен оқуын өз бетінше жоспарлауы негізінде жүзеге асырылады. Кредиттік оқыту технологиясы кезінде оқу жұмысының еңбек сыйымдылығының есебі кредит арқылы өлшенетін оқытылатын материалдың көлемі бойынша жүзеге асырылады. Кредиттік оқыту технологиясы білім берудің барлық деңгейлері бойынша бұрын меңгерілген кредиттердің өспелі есебін білдіретін жинақтаушы болып табылады [3].

Білім беру мекемелерінде оқу үдерісін ұйымдастыру жоғары оқу орындарының іс-әрекетін ұйымдастырудың Типтік ережелері мен мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына негізделіп жасалады және мамандықтың оқу жоспарымен, сабақ кестесімен реттеледі [4].

Педагогика бойынша негізгі аудиториялық форма ретінде лекциялар, семинар сабақтары жатады. Сабақтың осы формаларына тоқталайық.

Лекция – өзекті проблемаларды игеру мен меңгерудің теориялық мәселелерін қарастыратын сабақ түрі. Ол болашақ мамандық тұрғысынан үйренушілерді өміршенді, күнделікті өмірден алынған теориялық проблемалар мен мәселелерді шешуге бағыттайды. Лекцияда көлемді мәліметтерді жүйелеп беру қолайлы, мұнда тақырыптың басты мәселелері нақтыланып, материалдың өзіндік тұрғыдан игерудің әдістемелік нұсқаулары беріледі.

Алайда білімді игеру процесін белсендіруде, үйренушілердің қызығушылығы мен көтеріңкі мотивациясын тудыруда, кері байланысты қолдануда, эмоционалды қарым-қатынас құруда монологқа негізделген дәстүрлі лекцияның (бір жақты пікір, көзқарас, позиция, шешім келтіретін) мүмкіншіліктері шектеулі.

Интербелсенді әдістер мен тәсілдерді қолдану дәстүрлі лекцияны үйренушілердің белсенді әрекеттерінен құралған қызықты әрі тартымды танымдық процеске айналдырады. Интерактивті лекцияның негізгі қағидалары: лекцияда ақпарат дайын күйінде берілмейді.

Интербелсенді лекция үйренушінің қандай да бір тақырып немесе мәлімет бойынша бірлескен әрекеттер негізінде (топтық пікір алмасу, талқылау, пікірталас, ой қозғау. т.б.) Студенттерде өзіндік пікір мен көзқарас қалыптастыруға бағытталады, Интербелсенді лекцияда негізгі қағида «беру», «үйрету» емес - «ұсыну» болады. Ұсынылған мәлімет бойынша Студенттер бірлескен белсенді әрекеттер арқылы өздігімен жаңа білім қарастырады. Интербелсенді лекция тақырыпты дамытуға, тереңдетуге бағытталады.

Интербелсенді лекцияның негізгі ұстанымы келесідей болады: «Студенттер қарастырылатын тақырып бойынша сабаққа дайындалып келген, олардың белгілі бір білімдері бар болғандықтан, лекцияда сол білімдерді дамыту және тереңдету керек». Студенттер силлабуста берілген ақпарат бойынша бүгінгі лекция тақырыбы мен негізгі мәселелерінің қандай екендігін, оған қандай әдебиет көздері арқылы дайындалуға болатындығын, ол бойынша қандай тапсырмалар берілгендігін жақсы біледі. Сол себепті де олар лекцияға шама-шарқынша дайындалып келеді. Ал лекция олардың білгеніне негізделіп, сол білімдерін өрбітуді мақсат тұтады.

Интербелсенді лекция кері байланыспен аяқталады. Кері байланыс дегеніміз сабақтың соңында студенттерге бір-біріне сұрақ қойып, олардың ойларын, қандай сұрақтары мен мұқтаждары бар екендігін, бүгінгі сабақ туралы пікірлері қандай екендігін анықтау. Бұл жауаптар алдағы сабақтарды жоспарлауда қолданып, келесі сабақты Студенттердің пікірлері негізінде құрастыруға бағыттайды.

Семинар (лат. *seminarium* – көшет), студенттердің оқу-танымдық іс-әрекеттерін ұйымдастыру формасы, ол бекітуге арналған, сонымен қатар өз бетімен алған білімдерді тексеру мен бағалау тәсілі.

Семинар сабақтары – білімді ауызша жеткізу түрі, студенттерді шығармашылық қызметке баулитын, кәсіби ойлауларын қалыптастырып, дамытатын сабақ. Семинарда студенттердің педагогиканың өзекті деген тақырыптары бойынша баяндама жасауы және талқылауы өтеді, оқытушы өз тарапынан түйіндейді. Осыдан келіп студенттердің баяндама жасай алу дағдылары қалыптасып, баяндамашы мен оппонент ролінде болулары, өз көзқарастарын айқын көрсете білулері туындайды.

Семинар сабақтары студенттердің өзіндік жұмыстары басты қызмет екенін есепке ала отыра ұйымдастырылады. Студенттердің семинар сабақтарындағы жетістіктері проблеманы дұрыс қоя білуге, баяндама әзірлеу сапасына, әр студенттің оны тыңдауға ниеті мен талқылауға қатысуына байланысты.

Кез келген семинар сабағына мынандай ерекшеліктер тән:

-студенттердің семинарға даярлық кезінде оқу проблемаларын өз бетімен шеше алу

жолдарын іздестіруі;

- сұрақты өз бетімен меңгеру мүмкіндігі;
 - сұрақтар мен проблемаларды қарастырудағы жеке жұмыстар;
 - педагогтың бағыт берушілік, түзетушілік көмегі.
- Семинар сабақтарының төмендегідей типтері бар:
- белгілі бір тақырыптық курсты терең меңгеру мақсатындағы семинар;
 - курс сұрақтарын толық өңдеуге арналған семинар;
 - ғылымның жекелеген мәселелері бойынша зерттеу семинары.

Семинар сабағы тақырып бойынша оқу материалдарын игерудің қорытынды кезеңі болып табылады. Сол себепті де мұндай сабақта Студенттердің өздік жұмысы қорытылып, бағаланады.

Лекция сабағымен салыстырғанда семинарда салмақ толығымен студент жағына ауысады, студент бұл сабақтарда негізгі рөл атқарады. Семинар сабағында Студенттер теориялық мәселелерді тереңінен қарастырып, оларды практикада қолдану дағдыларын қалыптастырады. Студенттер талқыланатын проблеманы түсіндіру, талқылау, талдау және бағалау әрекеттері арқылы өз пікірлерін, ұстанымдары мен позициясын келтіреді: семинар сабағын топтық талқылау мен пікірталас арқылы ұйымдастырған тиімді.

Семинар сабағының тағы да бір ерекшелігі келесідей; әр студент қарастырылатын мәселелерді талқылауға тең құқылы және белсенді түрде қатыса алады. Ал оқытушы мұнда Студенттердің пікірлерін қорытындылаушы, күрделі мәселелерді айқындаушы, кеңес-консультация беруші рөлдерін атқарады.

Семинар сабақтары белгілі бір ғылыми проблеманы немесе пәннің бір бөлімін тереңінен және жан-жақты қарастыру мен талқылауға арналып, Студенттерде келесі тәжірибе, білік, дағды, машықтарды қалыптастыруға бағытталады:

- абстрактылық, логикалық және сыни ойлау қабілеттерін қалыптастыру;
- танымның методологиялық және әдістемелік тәсілдерін практикада қолдану мен оларды жетілдіру;
- бірлесе жұмыс жасау (топ ішінде, команда құрамында) дағдыларын жетілдіру;
- кез келген ақпаратты талдау қабілеттерін, таңдау жасау, қорытындылау мен шешім жасау біліктерін қалыптастыру мен жетілдіру;
- теориялық білімді практикада, өндірістік ситуацияларда қолдану біліктерін жетілдіру;
- қарастырылатын проблемалар бойынша өз ойы мен пікірін қысқа, айқын, дәлелді түрде жеткізу;
- кез келген білімді өздігімен игеріп, оның негізінде шығармашылық арқылы жаңа түсінік пен білім құрастыру.

Осылайша, педагогика бойынша аудиториялық сабақтар түрлі формада өтуі мүмкін және қатал түрде әдістемелік нұсқауларға сай ұйымдастырылады. Сонымен қатар, педагогика оқытушысы оқу мен тәрбие міндеттерін тиімді шешу үшін оқу сабағын шығармашылық тұрғыдан ұйымдастыру мүмкіндігіне ие болады [5, 92 б].

Қазіргі таңда Қазақстанның көпшілік жоғары оқу орындарында жаһандану үрдісінің талаптарына лайық пайдаланылып жүрген жоғарыда көрсетілген ереженің мазмұнына талдау жасай отырып мынадай қорытынды жасауға болады.

Біріншіден, жаңа оқу жүйесінің демократиялануы мен гумани тарлануына бағытталғандығын көрсетеді. *Екіншіден*, кредиттік оқу жағдайындағы оқу үрдісінің бұрынғы дәстүрлі жүйеден педагогикалық-психологиялық тұрғыдан қарағанда ұйымдастырылуы, оқу-әдістемелік, бақылау және қадағалау жүйесінің мүлдем басқаша екендігін байқатады. *Үшіншіден*, оқу үрдісінде бұрын соңды аса мән берілмеген оқытушы мен студенттың, студентпен - студент арасында сенім мен ынтымақтастық, диалогтық және мәдени қарым-қатынастың қажеттілігін аңғартады. *Төртіншіден*, оқу үрдісінде Студенттерге қойылатын талаптардың жан-жақты екендігін байқауға болады, атап айтқанда Студенттерді өздігінен іздене білуге, шығармашылықпен жұмыс істеуге дағдыландыратын жүйе болып табылады. *Бесіншіден*, оқу үрдісінің субъектілерінің атқаратын қызметіне байланысты

жаңаша атауларын көрсетеді (мысалы, оқытушы-тьютор, эдвайзер, офис-регистратор және т.б).

Оқытушы педагогиканы оқытудың нәтижелілігі студенттер бойында өз бетімен жұмыс істей алу іс-әрекетінің тәжірибесіне байланысты екенін білуі керек. Студенттердің өз бетімен жұмыс істеуді дамыту проблемасы, оқу және ғылым іс-әрекетіндегі білімдерін арттыруы, толықтыруы, проблемалық жағдаяттан шығу жолдарын ойлап табуы педагог іс-әрекетінің басты мәселесі болып табылды, оның өзекті екендігі оқытудың кредиттік технологиясының аясында одан да арта түсері сөзсіз.

Қолданылған әдебиет

1. Послание Главы государства Нурсултана Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь - 2050»: Единая цель, единые интересы, единое будущее. 17.01.2014 г.
2. Әбдікәрімұлы Б., Андасова Б.З. Кредиттік оқыту жүйесі бойынша болашақ экономистердің өздік жұмысының педагогикалық шарттары. – Астана: Еуразия гуманитарлық институты, 2007. – 258 б.
3. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 20 сәуірдегі № 152 бұйрығымен бекітілген Кредиттік оқыту технологиясы бойынша оқу үдерісін ұйымдастырудың ережесі.
4. Об утверждении Типовых правил деятельности организаций образования, реализующих образовательные программы высшего профессионального образования / Постановление Правительства Республики Казахстан от 2 марта 2005 года № 195. Утратило силу постановлением Правительства Республики Казахстан от 17 мая 2013 года № 499. п.8.
5. Г.Н. Губайдуллина. Педагогиканы оқыту әдістемесі: оқу құралы. - Өскемен: С. Аманжолов атындағы ШҚМУ баспасы, 2012. – 244 бет.

УДК 37

ОҚУШЫНЫҢ ЖЕКЕ ТҮЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА КРЕАТИВТІЛІКТІҢ МАҢЫЗЫ

Смагулова Г.Б.

altyn-ac@mail.ru

С.Бәйішев атындағы Ақтөбе университетінің 3-курс студенті, Ақтөбе, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі - Мустояпова А.С.

Оқушының жеке тұлғасын қалыптастыру мәселесін талдау жасау бүгінде ең алдымен адамның креативтілігіне, шығармашылық мәні мен рухани-адамгершілікті дамытуға бағытталған білім беру жүйесін қолдану қажеттілігін түсінуге алып келеді.

Бұл ретте мәселенің негізгі міндеттері табиғат пен қоғамның заңдарын оқыту ғана емес, сонымен бірге, әлемнің шығармашылық тұрғыдан қайта жасалуының гуманистік әдіснамасын меңгеруге көмек беру және «адам-табиғат-қоғам» жүйесіндегі қарым-қатынастарды үйлесімді ету болып отыр. Мұндай міндеттердің негізгі мақсаты адамның креативтілігі мен шығармашылық әлеуетін сақтау мен дамыту болып табылатын білім беру ғана шеше алады.

Креативтілік дегеніміз – дәстүрлі ойлау аясынан шығып, жаңа идеялар ұсыну, проблемалық жағдайда шешім қабылдау болса, Қазақстанның білім беру жүйесінің мақсаты - әлемдік білім беру кеңістігіне ықпалдастырылған және жеке тұлға мен қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандыратын көп деңгейлі үздіксіз білім берудің ұлттық моделін қалыптастыру болып отыр. Білім берудегі инновациялық процестерді жүзеге асырып, дамыту – бұл білім беру жүйесінің дамуы, оны жаңарту мен тиімділігін арттырудың шарттары.